

ВІСТНИК

ПОЛІТИКИ, ЛІТЕРАТУРИ Й ЖИТТЯ

Виходить що неділі. — Менших рукописей не звертаєть ся.
Адреса: Wistnyk, Wien VIII., Josefstädterstraße 79, II, Tür 6.
Телефон: 13430. Чек. конто: ч. 107.090

Передплата: річно—20 К., 10 карбованців; піврічно—12 К.
6 карб.; квартално—6 К., 3 карб. Ціна поодинокого числа
50 сот., 50 шаг. Зміна адреси 50 с., 50 шаг.

V рік. Ч. 37.

Відень, 15-го вересня 1918.

Ч. 220

Треба порядок зробити.

В попередньому числі „Вістника“ умістили ми передрукований з „Діла“ „Відкритий лист до п. міністра внутрішніх справ у Києві“, який мали підписати 75 горожан Української Держави з Поділля, про всякі зловживання, яких допускають ся органи української державної влади на населенню, при помочи чужої військової сили. До фактів поданих в „відкритім листі“ додано там, так само за „Ділом“, ще декілька аналогічних фактів з того самого Поділля. Річ іде головним чином про надужиття, і шахрайства, яких допускають ся влади і властители маєтків при оцінюванню і стяганню з селян шкід за зрабоване і знищене у поміщиків під час революції майно.

Від людини добре поінформованої про відносини в описаних околицях довідуємось, що революційне божевілле дійсно поробило там великі спустошення та що деякі з названих поміщиків не є найгірші люди, яким повинна бути далекою гадка про пімету над селянами і про використання істнуючої тепер у внутрішній політиці Української Держави конюктури через виставлюванне надмірних обрахунків шкід, які примусово органи влади стягають з селян.

Можливо, що деякі факти дійсно пересаджені, але не улягає жадному сумнівови, що в цілому намальована в „відкритім листі“ картина насильств, доконуваних над безборонним селянством, відповідає правді, а на вид сеї правди не можна закривати очей.

Ми ніколи не були прихильниками різних „соціалізацій“. Руйнуванне поміщицького господарства темною селянською масою, яку підбивали на се „соціалізатори“, викликувало у нас жах, бо сеж руйнувало ся загально-національне добро. Але так само не можемо не жаяхати ся на вид того, як тепер цілі села обдирають ся до нитки, щоби повернути заподіяні поміщикам шкоди.

Поминаючи способи, як се робить ся, а звертаючи до справи шкід, то треба підносити, що стали ся вони на Поділля і в інших частинах України головним чином в часі так званої демократизації, а потім, демобілізації бувшої російської армії; занархівована большевиками салдацька маса розбійницькими бандами сунула з фронту в глибину краю і по дорозі допускала ся рабунків і підпалів, втягаючи до сеї роботи подекуди й місцеве населенне. Сконстатувати

в таких обставинах, хто саме завинив шкоду дуже важко, а вже зовсім не слушно накладати грошеві кари на ціле село, в яким розграблено панський маєток, бож прецінь всі мешканці села не могли брати участі в рабунках, а невинні злочину не можуть відповідати за тих, хто його поповнив.

Те, що діяло ся подекуди на селах в часі революції дійсно було страшне. Було се загальне нищенне всього панського, що прибрало характер стихійности. Годі отже виривати з сього стихійного, загально-національного нещастя поодинокі випадки і винними робити найблизчих селян. Винен цілий нарід, ціла нація, бо революція була загально-народною, національною. І коли вже мають бути повернені шкоди властителям сплюндрованих маєтків, то хай їх повертає ціла нація, себ то держава. А коли держава прийме на себе винагородженне пошкодованих, тоді й виставшованне шкід не буде таким високим, як тепер се робить ся, взагалі виплачувати муть ся гроші за дійсні шкоди, а не видумані, бо держава зуміє ліпше походити коло своїх інтересів, як безпомічні селяни.

Взагалі Укр. правительство з сею справою отже мусить якийсь порядок зробити. Маючи при тім на оці інтереси з а г а л у сільського населення, а не інтереси одиниць.

Тай взагалі правительство повинно поробити якісь рішучі кроки в справі земельній, бо відкладанне сеї справи може наробити багато нових внутрішніх забурень і клопотів, які зовсім не бажані. Коли теперішнє правительство дійсно хоче будувати українську державу, то головною підвалиною сеї будови мусить бути радикальна аграрна реформа, яка моглаб задовольнити селянство і привязати його до своєї держави. Без сього ціла будова державна не матиме міцних підстав і може розвалити ся скорше, чим то сподівають ся її внутрішні і зовнішні вороги.

Від зрозуміння сеї правди зависить ціла державна будучність України. В хвилию, коли розлітають ся в основах не тільки державні системи, але трясуть ся в своїх основах також держави, було-би легкодушністю не покласти міцних, неварушених у внутрі основ, під державний твір з такими виглядами на будучину, як Українська Держава. А головною підвалиною сеї основи є радикальна аграрна реформа.

I. стрілецько-козацька дивізія.

Дня 26. серпня довершено у Володимирі Волинським перегляд I. стріл. козацької дивізії перед її виїздом у Київ. Зі сторони австро-угорської команди прибув ген. артилерії Гойдінгер, з української сторони представник укр. військового міністерства атаман Сокира-Яхонтів.

На площі біля козацьких казарм вистроїло ся все козацтво I. дивізії. З першу чотири піхотні полки, кулеметні команди, відтак телеграфні і будівельні сотні, санітарний відділ, дивізійна кіннота, а вкінці гарматний дивізіон і обоз. О год. 9 з ранку прибули ген. Гойдінгер і атаман Сокира зі своїми штабами. Після молебня і вправ поодиноких відділів, промовив до козацької старшини ген. Гойдінгер, висловлюючись з великою похвалою про вражіння, яке зробила на нього дивізія і висказав надію, що вона стане угольним каменем великої української армії. Сю промову, виголошену по німецьки переведив на українську мову сотник Коссаєк.

Йому дякував від імени укр. військового міністерства сотник Сокира, після чого ціла дивізія пішла почетним ходом перед військовими достойниками.

В день перед самим відїздом відбув ся галевий обід в дивізійнім зібранні, в котрім взяли участь ген. Гойдінгер зі своїм штабом, представники австро-угорського гарнізону, тісний штаб дивізії, всі полковники і команданти курнів. В часі обіду перший промовив от. Сокира, підніс заслуги і працю австро-угорської старшини при формуванні дивізії, а особливо звеличав організатора дивізії капітана Кватерника, заявляючи, що його енергії, заходам і щирій приязни до українського війська завдячити треба, що отся дивізія сформувалась і стала зразковою.

Слідуючого дня зложила ціла дивізія торжественну присягу на вірність укр. державі і гетьманови Скоропадському, а 27. серпня, сердечно процані почали відїжджати перші ешелони дивізії до Києва.

З сеї нагоди командант дивізії от. Яхонтів вислав іменем козацтва до австрійської кабінетової канцелярії депешу, в якій дякує Австрії за поміч для України в критичнім моменті її державного будівництва. На се він одержав цісарську відповідь з висловами пересвідчення, що між обома державами запанують сердечні відносини.

Після приїзду цілої дивізії до Києва, в неділю на майдані Катерининської вулиці відбув ся великий парад. Біля 11-ої год. ранку на майдані вистроїлись частини дивізії, куди прибули головнокомандуючий німецькими військами на Україні ген. фон Кірхбах, начальник його штабу ген. Гренер, німецький посол бар. фон Мум, австро-угорський посол гр. Форґач, військовий міністер ген. Рогоза, товариш військового міністра Ліґнау, товариш міністра закордонних справ Палтов, майор німецької служби Ярош, чини військового міністерства, німецько та австро-угорського командування, гетьманського штабу та гетьманського конвою.

Рівно о 11 год. ранку прибув на автомобілі Гетьман в супроводі старшого осаула Зеленецького та осаула Криши. При наближенні Гетьмана військо взяло на караул, хор сердюків виконав національний имн. Пан Гетьман пройшов вздовж фронту дивізії, витаючись з козаками. Після сього на майдані відбув ся молебен, підчас якого священик дивізії сказав тепле слово. Опісля війська пройшли перед гетьманом церемоніальним маршем.

Пан Гетьман дякував військам і звернув ся до них такими словами: „Витаю вас, козаки, з поверненням з полону і разом з тим від душі радію, що Господь Бог пособив вам повернутись до своєї батьківщини, української держави, яка так нетерпляче чекала на вас. Ваша дивізія, перша дивізія української армії і я глибоко вірю, що той порядок, який я бачив сьогодні у вас на параді, буде підвалиною до утворення нашої, рідної, могутньої української армії на національних підвалинах і на ґрунті суворої дисципліни.

Прощу твердо пам'ятати, що в вашій дисципліні, як і у всій армії, полягає основа сили й могутности держави. Ще раз дякую вам за той порядок, який я побачив на сьогоднішньому вашому параді і за ваше щире бажання, не шкодуючи своїх сил послужити на користь рідної нашої держави. За славу і процвітання української держави крикнемо від душі своє козацьке „Слава“.

Слова Гетьмана покрито окликами „Слава“, які довго не стихали. Під захоплени вигуки „Слава“ пан Гетьман прибув до палати, де відбув ся сніданок, на який запрошено командний склад і офіцерів першої української дивізії, представників німецького та австрійського командування й дипломатичного корпусу.

Після снідання Гетьман фотографував ся в гурті з офіцерами дивізії.

На марґінесі додаткового договору між Німеччиною і Совітською Республікою.

Між Німеччиною і російською республікою совітів заключено новий додатковий договір, як доповнення берестейського миру з 3. марта 1918 року. На основі сього договору російська республіка зрєкла ся своїх суверенних прав до України, Польщі, Литви, Фінляндії, Надбалтійських провінцій і Грузії і до заплати 6 мільярдів відшкодування, а за те Німеччина зобов'язала ся до неутральности що до дальшого роздроблення Росії. Таким чином ні Біла Русь, ні південно-східний Союз (Донщина, Кубанщина, Чорноморщина, Астраханщина, Підкавказзе) не дістали міжнародної санкції з боку Німеччини.

Тяжко порозуміти, якими мотивами руководила ся німецька державна політика, яка істнування могутчої німецької держави опирає на відомому системі „континентальної Європи“, при складанню сього договору і на яких стовпах опиратиме ся будівля „європейського континенту“. Признаючи за Росією право на Білорусь і південно-східні області, виходило би, що не Україна а Росія становитиме східний стовп будівлі „континентальної Європи“, в якій обіймає має між иншим дусити ся також Україна, мимо того, що німецькі учені на київському банкеті з 31. серпня устами проф. Вебера східним стовпом назвали саме Україну.

Коли отже будемо оцінювати останній додатковий договір Німеччини з російською республікою совітів з погляду „континентальної Європи“, то мусимо — пише київське „Відродження“ дійти до сього переконання, що „оскільки в учених кругах Німеччини ся свідомість ваги України для континентально-європейського союзу є повна і ясна, остільки вона неясна й неповна в офіційних, урядових кругах німецької держави.

Ся непевність і неясність свідомости проявляєть в легковаженню білоруського питання і донської справи. Безперечно білоруська земля убога і національна свідомість білоруського народу мала, але сама Білорусь лежить на великім балтійсько-чорноморським водянім шляху, який дасть ся легко після війни збудувати, сполучивши каналом кораблеплавні річки Білої Руси такі, як Німан і Двина з Дніпром. Тому для будучности континентально-європейського союзу білоруський нарід хоч він тепер мало свідомий і економічно слабкий представляє потенціально вартість, якої не можна викинути з політичних рахунків. Віддання Білої Руси під вплив Московщини і, що за сим іде, під безпосередній вплив антанті, підірвало би в самій основі силу континентально-європейського союзу, бо не удалось би сполучити Балтику з Чорним морем водяним шляхом, який був би одною з головних артерій сили самого союзу.

Не менше важною, коли не ще важнішою, се донська справа, а радше справа південно-східного союзу. Землі сього союзу: Донщина, Кубанщина, Чорноморщина, Астраханщина, Підкавказзе, лежать на межах культурних країн з країнами

некультурними (природними). Іменно сі землі лежать на великому шляху з Європи до Центральної Азії: до Персії і Туркестану, до земель, природні багатства яких великі, але ще досі не використані. Віддати сі землі під безпосередній політичний вплив Московщини, було би рівнозначним із замкненням собі в майбутности дверей до центрально-азійського Сесаму.

Безперечно, що в фатальнім рішенню донської справи завинили в першій мірі самі Донці. Ми звертали увагу на їхню „временну“ самостійність, „впредь до возсоединенія Росіи“ і були певні, що такої „временної“ самостійности ніхто не може признати і що таке становище, яке заняли Донці, пошкодить в першій мірі їм самим, бо се становище не політично самостійницьке, але політично-бунтівницьке. Наше „пророцтво“ сповнилося. Самостійности Донщини не признали Німці і Донцям остається одно з двох: або покортись владі совнаркома, або приєднатись разом з Кубанщиною, Чорноморщиною, Ставропільщиною і Підкавказзем до України, як автономні краї. Нам здається, що інстинкт самозахорання повинен би донцям подиктувати власне тільки такий вихід із свого скрутного становища, в який вони попали, дякуючи своїм централістичним симпатіям.

Розв'язання білоруської і донської справи дало б змогу зорганізувати грандіозний союз народів континентальної Європи й Азії, до якого ввійшли би, окрім почвірного союзу, також Польща, Литва, Біла Русь, Прибалтійські краї, Україна, Персія і Туркестан. Сей союз народів, які живуть на території, дуже багато упосаженій природою, можна би було зв'язати цілою системою водяних і залізних шляхів, які причинили би ся до небувалою досі піднесення культури й добробуту союзних народів.

Південні Славяни.

У добу національного відмежовування поодиноких націй, в хвили, коли кожда з них в інтересі власного і загального добра змагає до самовизначення, подибуємо цікаве явище, інтересне саме тим, що три славянські народи бажать не самовизначення, а тісної злуки між собою. Серби, Хорвати і Словінці — три славянські народи поставили в основі своїх змагань одну нероздільну південно-славянську державу. Правда Серби і Хорвати мають спільну мову (ріжну в письмі тільки азбукою, у Сербів кирилиця, у Хорватів латинка), одначе їх культура, традиція і віроісповідання, а що найважнійше державні аспірації ставали в дорозі їх порозумінню. Словінці, найменший чисельно у трійці спільник, ріжняють ся від обох попередніх народів політичною структурою і мовою і є — кажучи трівиально — що й но на культурнім доріжку. В своїй праці вони стрічали незмірні перепони, з яких найважнійшою була може недостача безпосередної, а навіть дальшої незалежності минувшини. Ціле їх багатство традиції і цілий капітал національної свідомости становила передусім гарна народна мова, збережена як одинока спадщина віків.

Нині всі ті три народи віднайшли між собою племінну спільність і почули ся до обов'язку взаємної солідарности. Розділені в австро-угорській монархії між три адміністраційно-державні області: Австрію, Угорщину і Боснію, вони забажали сполуки, документуючи своє сполученицьке змаганне відомою південно-славянською декларацією, оголошеною дня 30. мая с. р. Інтересне, що між тим, коли у Словінців і Хорватів все таки остали після масвої декларації певні, дрібні впрочім групи, які не покинули опортунізму, тримаючись офіційних репрезентаційних кругів, Серби всі до одного пішли за згаданю декларацією.

В словінській суспільности маємо такі партії: народну (людову) під проводом посла свящ. дра Корошеца, південно-славянську (давнійше демократичну) з дром Іваном Тавчаром на чолі і партію соціалістичної мо-

лодіжи. Останню групу становить інтелігенція, яка недавно кинула соціал-демократичну партію, яка держить ся ще інтернаціонального доктринерства і чим раз більше тратить своїх членів в користь народницької партії соціал. молодіжи. Поза декларацією стоїть тільки сторонництво дра Су-стершича, зложеное головно з урядників і певної частини священиків, одначе воно і нечисленне і не має великих впливів у словінської суспільности.

Між Хорватами пішли за південно-славянською декларацією: група десидентів із сторонництва хорватської коаліції з В. Прібічевичом і дром Б. Буде-савлевичом на чолі, сторонництво Старчевича, сторонництво католицької молодіжи (домаго-євци), що групуєть ся біля часописа „Noviny“ і хорватська людова партія Степана Радіча. Найбільше хорватське сторонництво „коаліція“ бажает на разі зберегти правительственный характер, хоч належуть до нього люди, які щиро симпатизують з ідеєю південно-славянської державности. Коаліція боїть ся, щоби Маляри не ввійшли в зносини зі сторонництвом „права шів“ або франківців названим від провідника сторонн. Франка), яке отверто виступает проти південно-славянського напрямку. Найвизначнійшими провідниками „коаліції“ є: Шурміч, Поповіч, др. Льорковіч і Св. Прібічевіч.

Боснія нечувано вичерпана не відіграє нині ніякої політичної ролі. На загал сербське населенне є за південно-славянською декларацією, а група єпископа Штадлера, мимо правительственной помочи, є без глибшого значіння. Ще може глибше відчула війну Далматія і в ній находять ся всі сторонництва в стані розпаду. Сербі — розуміють ся йдуть за південно-славянськими кличами.

Ті всі народи Сербі, Хорвати, Словінці, відомі під назвою південних Славян зійшли ся останніми часами кріпко на спільній платформі, виставляючи гасло: одної, південно-славянської держави. Видимим знаком сих змагань був великий південно-славянський конгрес в Люблянї, який відбув ся 19. серпня при участі чеських і польських відпоручників і тому прибрав характер славянської маніфестації. Безпосереднім приводом до сього конгресу була справа організування південно-славянської „Національної Ради“ — політичної організації Словінців, Хорватів і Сербів — яка мала би по словам дра Корошеца — репрезентувати ціле південне Славянство у його державно-правних, економічних і торговельних стремліннях. Обідок „Національної Ради“ має бути в Загребі, а її філії будуть розкинені по цілій південній Славянщині,

Одначе люблянський конгрес не обмежив ся сьєю одною — актуальною передусім для південних Славян — справою організації „Національного Союзу“. У ньому по словам чеського часописа „Narodni Politika“ скріплено, навязаний в Празі — союз південного Славянства з Чехами і Поляками, і він зазначив ся як дальший етап на шляху стремлінь славянських народів до національної і державної незалежности. Відповідно до свого характеру конгрес висловив ся — сказатиб так — в тіснійшій і ширшій змислі; що до південно-славянських і загально-славянських стремлінь. Резолюція, яку на конгресі одногосно ухвалено домагаєть ся сотворення незалежної, суверенної південно-славянської держави, зложеної з Хорватії, Славонії, Словінських земель, Боснії, Герцоговини і Далматії на основі ідеї самовизначення народів. А ширшу програму, репрезентованих в Люблянї Славян схарактеризував польський відпоручник гр. Скарбек, заявляючи підчас комерсу, що „коли Німці можуть мати програму від Балтійського моря до Багдаду, то можуть також Славяни мати свою програму: „Від Іданська до Триєсту“.

Замітне, що в перших рядах борців за здійсненне південно-славянських ідеалів стоїть словінське духовенство з єпископом Еглічом на чолі. Йому устроїли учасники люблян-

ського конгресу в другий день нарад велику маніфестацію, підчас якої др. Сунаріч славив єпископа як патріарха південної Славянщини.

Все одно, як розвинуть ся всесвітні події — братський союз південних Славян йде сміливим кроком на стрічу своїх кращих днів.

Гостина німецьких професорів в Києві.

До Києва приїхали німецькі професори, щоби прочитати тут ряд лекцій для німецьких офіцерів. Корируючись їх побутом, Український Національний Союз запросив німецьких професорів в суботу 31. серпня на товариську вечеру, яка відбула ся в готелю „Континенталь“. Крім німецьких професорів і доцента Р. Смаль-Стоцького, який приїхав з ними з Берліна, зійшло ся багато визначних українських наукових, громадських і політичних діячів, як проф. Туган-Барановський, проф. Тимченко, проф. Швець, проф. Феценко-Чопівський, сенатор Шелухин, Сидоренко, генерал Греков, Шаповал, голова комітету Національного Союзу Ніковський, сенатор Марголін і багато інших.

Товариську гутірку розпочав голова Н. Союзу д. Ніковський і запропонував на голову проф. Туган-Барановського. Останній на українській і німецькій мові зясував цілі Укр. Національного Союзу, при чім сконстатував спільність інтересів Самостійної України й Німеччини. Український нарід бачить в німецькій народі своїх приятелів і помічників в державному будівництві України.

З німецьких гостей промовив перший проф. Зерінг, який заявив, що його прихильність до самостійницької ідеї не є висловом якогось романтизму, тільки має глибоке коріння в спільності інтересів обох великих націй. Хоч між Німцями є русофільська течія, одначе її преса не має на стільки впливу, щоби могла перемінити курс німецької політики на сході. Курс німецької політики на сході вимагає збудування сильної й могутчої української держави. Вже сам факт, що німецьке командування покликала професорів, прихильників української ідеї, для освіднення німецьких офіцерів на Україні, може впевнити в сім українські громадські круги. В своїх викладах професори обґрунтовують не тільки потребу, але й необхідність існування української держави.

Другий німецький промовець проф. Вебер зясував економічну спільність обох націй і висловив думку, що треба приступити до будови континентальної Європи, якої одним стовпом буде Німеччина, а другим Україна. Промовець, оглядаючи з ранку в Софійській церкві фрески з XI століття, прийшов до переконання, що український нарід — давній культурний нарід. Та мимо своєї давности і Німці й Українці — молоді народи і мають перед собою світлу будучність.

Д. Микита Шаповал підніє заслуги б. Центральної Ради, яка винесла на своїх плечах першу й найтяжшу роботу копання фундаментів і кладення підвалин під державну українську будівлю. Сю саму роботу продовжує Український Національний Союз.

Іменем преси витав гостей д. Хомик. В своїй промові він підніє, що коли би духові провідники німецького народу були ранше приїхали, були би недопустили до помилок німецької політики, інформованої ворожими українській державі кругами. Мандрівні кореспонденти часописей дивлячись на справу поверховно і бачучи зрусифіковане місто, думають, що Українців зовсім нема і баламутять публичну опінію. Бесідник, вислухавши промови німецьких бесідників, переконаний, що все те, що в Німеччині культурне й розумне стоїть по стороні України. Про промислове значіння України говорив професор Феценко-Чопівський, а про міжнародне становище сенатор Шелухин. Останній заявляє певність, що мимо ускладнень, Україна вийде з тяжкого міжнародного становища як сильна самостійна держава.

Після промови Лещенка, Ніковського (про необхідність аграрної реформи) проф. Смаль-Стоцького, який підніє заслугу німецького народу біля національного освіднення полонених, ген. Грекова про значіння армії, промовив проф. Лютер. Він заявив, що виніс з вечора дуже приємне вражіння, бо переконав ся, що неправдиві наклепи, неначе то Українці не мали культурних сил. Коли вернемо до Берліна — каже промовець ми на усіх рогах вулиць, кричатимемо: Живе Україна, розвиваєть ся!

Замикаючи вечір, проф. Туган-Барановський висловив від імени всіх готовість служити знаменитим ученим інформаціями і запрошував їх частійше заходити до „Українського Клубу“.

Як творилась Українська Держава.

(Продовження)*.

Україна Самостійна.

З другої половини грудня 1917 становище України ставало все більше грізним. Большевицька агітація не проходила без сліду. В війську пішов повний розклад. Відділи що стояли на фронті і в тилу розграбовували й розкрадували військове майно, решту кидали на погибіль і розходились самочинно до дому, в додатку грабуючи та розбиваючи часом і те, що стрічалось на дорозі. В селах все більше напливало елементу анархічного, що поривав за собою слабші частини селянства й тероризував навіть і найбільш відпорні. Грабовання і нищення панських маєтків, фабрик і заводів приймало все більш масовий характер. Гинуло багатство краю, підтинались його продуктивні сили.

З другого боку вставала гроза усобиці політичної. Купка большевиків, провалившись на київській зїзді совітів, виїхала до Харкова і тут інсценювала зїзд „рад робітників донецького і криворозького району, рад салдацьких і частини селянських“, як його афішували большевики. Сей фальшований зїзд вибрав, 13. грудня, „центральный виконавчий комітет“, який протиставив Центральній Раді себе, як „орган власти всеї України“, генеральним секретарям своїх „народних секретарів“, заявив, що Ц. Рада не виявляє собою волі українського трудового народу, і накликав його до боротьби з нею. Все се могло б скінчитись опереткою, коли б; на нещасте, не прорвались до Харкова большевицькі війська, чи краще сказати банди салдатів, матросів і ріжних наємних хуліганів, які стояли під Вілгородом, ніби то пробиваючи собі дорогу на Дін. Їх прихід осмілив і місцеві елементи, розаїтовані большевиками; місцева людність була тероризована, українська залога, продержавшись два тижні, кінець кінцем зложила зброю.

Після сього банди большевицьких салдатів і так званих красногвардейців, себто озброєних робітників і всякого иншого люду, взятого на службу большевиками, замість іти на Дін, бороти ся з контрреволюцією, як казали, стали посуватись по залізницям України, захоплюючи міста і вузли донецького району, відти перекинулись в катеринославський, почали ширитись в Полтавщині й Херсонщині. Як у Харкові, так і тут звичайно наближенне большевицьких „ешалонів“ (поїздів з большевицькими бандами) давало привід для повстання і захоплення власти по містах, по станціях, по залізничних узлах елементам суголосним большевикам — з робітників, ріжного деклясованого елементу і лівих революційних груп, переважно неукраїнських-великоруських і особливо жидівських (не організованих в жидівських національних організаціях). Під впливом їх агітації пішла деморалізація і розклад і в новоорганізованих чи українізованих військових частях. Вояків переконували, що боротьба йде на соціальним ґрунті за повну соціалізацію української власти, про-

* Пор. чч. 35-36.

тив буржуазних елементів, які захопили Ц. Раду, і багато українських солдатів (чи козаків, як їх стали називати в українських частях) коли не переходили на сторону большевиків, то проголошували себе нейтральними, або кидали свої полки й самовільно розїздилися до дому — як се стало особливо на різдвяні свята.

Під впливом сих успіхів большевизму певне хитання пішло і в провідних політичних українських кругах. Чималу ролю відіграли в тім російські-соціал-революційні елементи, з котрими йшли спільно (блокували) на виборах українські с.-р., і тепер російські ліві с.-р., звязавши з большевиками, потягли за собою певні елементи і з українських с.-р., доводячи їм, що большевизм являється логічним розвитком революційно-соціалістичних домагань, і большевицькі гасла мусять бути прийняті українськими соціалістами з тактичних мотивів, коли вони не хочуть бути зметеними большевизмом. Ц. Раду треба перевирати на зїзді совітів селянських робочих і солдатських депутатів, а власть на місцях передати сим совітам: взагалі піти на зустріч большевизмови, поки він перешумить і опадє, — вдоволити його соціальними реформами й прийти до порозуміння з правительством народніх комісарів. Агітація і вагання на сїм ґрунті пішли вже з VIII сесії Ц. Ради, коли були запрошені до участі члени всеросійських установчих зборів вибрані з України, а між ними були й ліві с.-р. з Харківщини. Перенеслися потім до Петербургу, куди частина сих членів виїхала, щоб вияснити перспективи уст. зборів. В большевицьких і ліво-с.-ривських кругах подавано надію, що коли провід візьмуть в свої руки українські с.-р., організують своє правительтво під гаслом блоку з лівими с.-р., то се полагодить кризу, положить кінець війні з Росією, з совітом нар. комісарів, утишить усобицю на Україні, і т. д.

Все се внесло хитання в українську політику, страшенно небезпечно в такий критичний момент. З кінцем грудня і на початку січня лівобічна Україна і Чорноморе були в руках большевиків — Полтава, Катеринослав, Одеса, Кременчук. Вони відтяли довіз угля до київського району й стягали його все міцнішим узлом, наступаючи зі сходу, з полудня і полудневого заходу, де пробували ріжні, напів розложені військові частини, які стояли під большевицькими впливами. В самім Києві з усіх сторін, і з лівої і з правої сторони йшла завзята агітація против українського правительтва, Центральної Ради й Українців взагалі. Вона привела до повного майже розкладу тутешні українські полки, які так недавно ще рвалися з усіх сторін до Києва, щоб головами своїми боронити українську державність. Українська власть почула, як захищавсь у неї ґрунт під ногами. В труднім становищі опинилась і Ц. Рада. Вона сподівалась передати власть Українським Установчим зборам, четвертим універсалом призначеним на день 9. січня 1918. Але вибори призначені на кінець грудня 1917, через большевицький напад, анархію, розетрій в комунікації й зносинах майже скрізь були відложені, і важні, основні питання українського життя, які відкладались до установчих зборів — як наприклад питання про федерацію чи самостійність української республіки, як земельний закон й інші, ставали перед Ц. Р. і домагались від неї свого розрішення.

Незвичайні труднощі витягала також справа ліквідації війни з центральними державами. Від самого початку революції, на всіх зїздах і зборах українське громадянство заявляло своє гаряче бажання, щоб як найскорше була скінчена війна, в котру против своєї волі й бажання царським правительством була залучена Україна. Та поки Україна не проголосила своєї державности, третім універсалом, вона в сій справі не могла нічого зробити, не маючи змоги виступати активно й безпосередньо в міжнародній політиці. Тимчасом російське правительтво, і Львова

і Керенського, не важилось вступити твердо на путь ліквідації війни, навпаки — силкувалось підтримати союзні правительтва активними воєнними операціями з свого боку. Се було з їх боку страшенною помилкою, вона зарізала російську революцію й грозила дуже небезпечними можливостями й Україні. Большевицький „совіт нар. комісарів“, захопивши власть у свої руки, прийняв на себе між иньшим і негайне закінчення війни і з кінцем падолисту розпочав мирові переговори з центральними державами в Берестю. Ц. Рада, яка між иньшими мотивами проголошення Української Республіки мала на увазі також і сю можливість ініціативи в міжнародніх відносинах, постановила взяти також участь в сих переговорах. Держави порозуміння (entente), Франція й Англія, котрі поспішили признати Українську Народню Республіку (з початку Франція, за нею Англія), старались вплинути на українське правительтво, щоб воно не входило в мирові трактати з центральними державами, обіцюючи за се всяку поміч і всі блага світу, а в противнім разі лякаючи всякими бідами, — але українське правительтво не вважало можливим відступити від того, що вважало своїм обовязком перед своїм народом і лишити Україну незамиреною, виставленою на ласку й неласку центральних держав. За постановою Ц. Р. воно вислало свою делегацію до Берестя, щоб та разом з делегатами совіту нар. ком. довела до гідного миру, а коли делегати сов. нар. ком. почали крутити справою, то заявляючи готовість до миру, то тікаючи назад в хачі большевицької фразеології, Ц. Р. уповажила своє правительтво і через нього українську делегацію вести переговори незалежно від російської делегації й привести мир до кінця.

Серед безконечних фракційних і партійних варад, що в тривожній атмосфері обложеного Києва, в смертельнім страху за будучину української державности днями й ночами йшли в будинку Центр. Ради всю першу половину січня 1918, кінець-кінцем більшість Ц. Р. висловились за політику рішучу, а против тактики уступок большевизмови й порозуміння з ним. В день 9 січня, призначений для українських установчих зборів, рішено було універсалом Ц. Ради проголосити Українську Республіку державою самостійною й незалежною, щоб мати вповні вільну руку в уладженню своїх міжнародніх і внутрішніх відносин, щоб відібрати ґрунт від усяких мішань у внутрішній справі України, як одної, мовляв, з частин будучої російської федерації, та поставити боротьбу з совітом народніх комісарів і большевицькими бандами на справжній ґрунт — війни Вєликоросії на знищення України і повстання против української держави, а не політичної боротьби, під гасло котрої ховались усякі нейтралісти.

Се мало справді велике не тільки принципіальне, а й чисто практичне значіння. В принципі українські фракції й партії признавали далі федерацію найбільш користною формою державного життя в будучині. Але в даний момент, коли всякі неприхильні, або й просто ворожі українству елементи й сили, всякі оборонці єдності і неподільности Російської держави, перекарашуючись в захистний колір федералізму, чіпались федералізму тільки для того, щоб гальмувати далі свободний розвід українського державного й економічного будівництва спадщиною Російської імперії, орієнтованнем на єдність її — чи то буде єдність російської революції, чи єдність російської мануфактури, як влучно характеризував се один оратор з Ц. Ради, — було очевидно, що в інтересах успішної охорони свободного будівництва України вона мує стати твердо на ґрунті незалежности і самостійности. Коли Сов. Нар. Ком., знявши з свого прапору старе гасло „свобідного самоозначення народів аж до повного відділення“, заявив, що він стоїть на ґрунті російської федерації і на сій підставі приводить до єдності український пролетаріят з російським; коли держави

порозуміння, докладніше — дипломатичні представники Франції, ловлячи за ті слова третього універсалу, де говорилося, що Україна вийде в склад будучої російської федерації, грозили їй на випадок сепаратного миру всіма тими засобами, котрими вони розпоряджалися на Україні, — явно було, що треба рішучо відтяти всякі двозначності й неясності та відложивши федеровання до того часу, коли буде ясно, коли і з ким федеруватись, зараз стати твердо на принципі повної самостійності Української республіки.

Фактично вона вже й стала такою, коли на місце розбитої більшовиками Російської держави не організувалось федеративної спілки. Це було зазначено на закінченню VIII сесії Ц. Ради і признано представниками центральних держав і навіть представниками совіту нар. ком. на конференції в Берестю 30 с. с. грудня. Але потрібувалось і формальне проголошення та правне ствердження, й оформлення цього факту, і це було й дано четвертим універсалом, принципіально рішенням 9 січня. Він проголошував Українську Республіку „самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною державою українського народу“. Генеральний Секретаріат переміняв на „раду народніх міністрів“. Наказував їй першим ділом довести до кінця розпочаті з центральними державами переговори про мир, не вважаючи на ніякі перешкоди з боку яких-небудь частин бувшої російської імперії, та жити твердим і рішучим заходів до оборони і очищення України від більшовиків і всяких напастників. Проголошував демобілізацію армії і наказував потрібні в зв'язку з сими заходами для відбудови знищеного краю, повернення на мирний стан фабрик і заводів забраних на воєнну роботу і різні способи задоволення вояків, що повертають ся з війни, в їх політичних правах. Назначав ряд соціальних реформ в інтересах трудящого народу (в розвиток принципів проголошених третім універсалом) — передачу землі в руки трудящих, націоналізацію лісів, вод і багатств підземних, організацію робіт для безробітних, заведення монополії торгу товарами найбільш потрібними для трудящого народу, контролі над банківим кредитом і т. д.

Універсал був прийнятий в останній редакції й фактично проголошений в Ц. Раді 11 січня, але зіставлений з датою 9 січня — дня принципіальної ухвали цього важного акту, що став для багатьох каменем претикання. Серед самих Українців знайшлися групи настільки захоплені російською культурою й державністю, привичаєм до єдиної Росії, або до традиційного федеративного гасла, що не згожувались на самостійність навіть як на форму переходову до федерації. Ще більше це треба сказати про групи не-українські: Українців, які відірвалися від української стихії й уважали себе „руськими“, Великоросів заможних, і навіть Євреїв, які також не вмівали відразу стати на ґрунт реальних інтересів єврейської людности України, а вважали потрібним наперед виявити свій протест против розриву з єврейськими організаціями Росії. І сей ворожий настрій до українства, який вже так сильно перед тим відчувався по міських центрах взагалі і з окрема в столиці України Києві, слідом за проголошенням української самостійности прорвався в київському повстанню, сім критичним моментом боротьби за українську незалежність.

М. Грушевський.

(Далі буде).

На сході і заході.

Довкруг замаху на життя Леніна і вбийства комісара Уріцького нагромадила ся небезпечна буря. Більшовики, шукаючи пружин заговору, документами констатують, що протиреволуційний заговор стояв під опікою французьких дипломатів, а на його чолі був управитель англійської місії Льюкарт, французький генеральний консуль Генерард, ген. Ляверж. Стверджено, що заговорники одержали від англій-

ського поручника Райлі в останнім тижні 1,200.000 рублів на цілі перекудства відділів совітських військ, щоби повалити совітську власть і проголосити в Москві військову диктатуру. Найдено підроблені документи і кореспонденцію, яку будім-то ведено між Совітами і Німеччиною і яка мала призначення викликати настрій до ведення нової війни проти Німеччини. В тайнім помешканню заговорників приловлено англійського дипломатичного агента Льюкарта. Підчас ревізії в англійським консуляті вбито одного Англійця. Багато антантських горожан арештовано.

Очевидно, що лордівська Англія на вістку про сю неухагу до своїх дипломатичних інтригантів загоріла великим гнівом і мабуть ладить ся виповісти більшовицькій Росії війну, посадивши наперед проживаючих в Лондоні більшовиків, разом з „амбасадором“ Литвиновом в тюрму. Тим самим шляхом піде мабуть також Франція, яка не менше інтересована в протиреволуційних російських замаху, чим Англія.

Годі нині сказати, які консеквенції поведе за собою евентуальне офіційне виповідження війни більшовикам. Фактичний воєнний стан між антантою і більшовиками вже давно існує; не від нині наступають антантські війська, висаджені на мурманським побережжі на більшовицький Петербург і загально відома їх акція на Сибірі і над Волгою поруч, або таки з помічю Чехо-Словаків. Евентуальне офіційне виповідження війни санкціонувало би й оправдало теперішній стан річей, а може прискорило-би темпо подій, які дрозівають на сході..

На заході уступили німецькі війська під напором великої переваги коаліції на давні, сильні, т. зв. становища Гінденбурга. Очевидно, що з приводу цього в антантських столицях запанувала неаби яка радість і зв'язані з нею надії. Побачимо, який буде вислід боїв о лінії Гінденбурга; від цього залежить дальший розвиток воєнних подій на заході. Та що хвальби французьких державників, якими вони голосять побіду антанти в 2—3 місяцях, є пересадні — щодо цього не може бути майже ніякого сумніву. Певніша річ, що знова прийде до позиційних боїв, зимової кампанії і весняних офензив в 1919 році, які може дадуть вже кінцеве рішення і змогу вимученому людству дихнути вільніше грудьми, очевидно, що прискорити кінець може також австрійська пропозиція до мирових переговорів.

Для нас потіхою можуть стати вістки, що Українську Державу признають вже не тільки центральні, але також неутральні держави — а навіть, як зачувати, коаліція.

Вісти.

Гетьман Скоропадський в гостях у цісаря Вільгельма. Дня 5. вересня приїхав до Берліна гетьман Скоропадський. В його почоті прибув також товариш міністра закордонних справ Палтов. Перед своїм відїздом до палати цісаря Вільгельма гетьман вечеряв в тіснім кружку німецького державного канцлера ґр. Гертлінґа. До вечери прилучило ся приїзятте, на якому явили ся присутні в Берліні, державні секретарі, заступники союзних держав, члени українського посольства і цілий ряд інших офіційних осіб.

О год. 11. в ночі відїхав гетьман Скоропадський до Вільгельмсеґе, де повитав його цісар Вільгельм. Вони оба обміняли ся при сїданню тоастами. Цісар висловив радість, що може повитати вибраного представника українського народу, якого побут в Німеччині ще твердше затіснить приязні взаємини між Німеччиною й Україною. Гетьман дякував в українській мові.

Ціль подорожи Гетьмана до Німеччини — він жеж був і в головній німецькій квартирі, де відбув конференцію з Лудендорфом — не відома. Розумієть ся, що ходить не о самі акти куртуазії.

Чи реставрація від Дону? Про настрої, які панують серед рішачих кругів донського козацтва, дає наглядне свідчення промова отамана Краснова, виголошена до козацьких представників в Новочеркаську. Вилаявши „злого генія большевизму“, який безперестанно викликає між козаками ворохобні, Краснов аподиктично заявляє, що „не спасе Росію сама Росія! Спасуть Росію її козаки! Армія добровольців і вільні відділи донських, кубанських, терських, оренбурзьких, сибірських і астраханських козаків спасуть Росію... І тоді знову, як в старину широко розвернеться над паластою отамана бідо-синьо-червоний прапор — єдиної й неділимий Росії“.

Аналогічні думки висловив отаман Краснов у відповідь на грамоту гетьмана Скоропадського, в якій останній радив Донцям відкинути реставраційні забаганки і стати твердо на самостійницькій ґрунті і як самостійна держава злучитись з Україною: „Тихий Дон сердечно дякує Україні за її привіт. Він дорогий нам тим більше, що Україна перша не побояла ся визнати всевелике докське військо самостійним і незалежним від совітської Росії. Сердечна участь у наших кривавих втратах дає нам надію думати, що скоро буде час, коли ми зіллємося всі разом в одно велике ціле“. І далі в тім самім поетичнім патосі Краснов пригадує Добриню Микитича і Іллю Муромця, що „стояли оплотом на грані руській“, про те, що Запорожці і Донці „берегли ключі руської землі“ і т. д.

В такий спосіб і для таких цілей Донщина, признана Україною як суверенна держава, хоче жити і працювати. А саме ізза неї між Україною і совітським, большевицьким правительством почали ся поважні спори, які мало що не спричинили зірвання мирових переговорів. Та кажуть, що стало ся се по вказівкам Німеччини, яка за сю уступку України вимогла на Донцях обітницю, що вони не будуть вязати ся ніякими зносинами з Чехо-Словаками. На тім самім засіданні мирової конференції заявив Раковський, що совітська республіка не зрікаєть ся не тільки Донщини, але також Білої Руси, Сибіру і Криму (?), хоча її влада під сю хвилю не досягає сих областей. Що до Криму мали ми цілу низку часописних чуток. Найновіші голосять згоду Німеччини, щоби Крим припав в уділї Україні. Знаємо про се також із розмови співробітника кийвського „Відродження“ із президентом міністрів Лизогубом, який заявив, що цілю його поїздки в Німеччину була між иншим справа приєднання Криму для України.

Відносно питань, які обмірковували ся під час поїздки президента міністрів Лизогуба, останній заявив перед співробітником „Відродження“:

„Предметом обговорювання з німецькими міністрами був цілий ряд питань, які торкають ся благополучія української Держави. Се були питання про границі, про затяжку наших мирних переговорів з большевиками, про Холмщину, Крим та инше. Всі питання рішено в самому корисному для нас розумінні; всюди ми зустрічали найуважніше відношення й нам зроблено з боку всіх урядових чинів щире прийатте. З приводу прилучення Криму, Німеччина визнає фактично за нами всі права на володінне кримським півостровом. Питання про переговори з кримським урядом не підношено, та сі переговори можуть почати ся з ініціативи кримського уряду, коли він до нас звернеть ся і з сього боку перепон ніяких не ветрїтить ся. Питанне про Холмщину може бути вирішено після ратифікації мирного договору Австро-Угорщиною. Тому, що Німеччина, Турція і Болгарія договір з Україною ратифікували, то й Австро-Угорщина не повинна затримувати ратифікацію договору і в сьому відношенню ми одержали тверді запевнення.“

До повороту холмських виселенців. „Робітнича Газета“ з 30 серпня доносить: Кореспондент УТА був у Ковлі для вияснення життєвих умов і правового становища виселенців, що вертають в Холмщину. В Ковлі працює міжнародна комі-

сія в справі повернення і приміщення виселенців у складі: капітана Фрїлінггауза з німецького боку, д-ра Павла Васильчука з українського, д-ра Ясенського з австрійського й інжиніра Штарка з польського боку. В розмові з головою комісії Фрїлінггаузом вдало ся установити ось що: На думку Фрїлінггауза в інтересах України треба продовжувати справу ревакуації також зимою, для чого вживатимуть ся опадені вагони. Німецький уряд в усьому допомагатиме виселенцям, перш усього допоможе найти й збудувати помешкання, господарські будинки. Саме болоче питанне находить розвязку. Німецькі власти багато працюють в сім напрямі. Також допомагає український представник лікар Васильчук, який сприяв відкриттю в Ковлі двох кооперативів, що доставляють людности шпоно й инші харчі, але потрібна і урядова допомога. З свого боку німецький уряд допоможе перевозці й видає харчі з військових ладунків. Своєюма нема чого приїздити на розвідки в села, а потім повертатись назад за своїми групами виселенців, бо се даремно забуває залізниці і через те, що виселенці, які повертають зустрінуть з боку німецьких властей доброзичливе відношення до своїх потреб. Щодо правового становища виселенців, які повернули, капітан Фрїлінггаузен сказав, що вони вибирають старостів, села гуртують ся у волости, на чолі волостей стоять війти, які працюють в контактї з місцевою командою, при котрій заведено посади українських комісарів. При командах є лікарні, взагалі команда допомагає виселенцям, доглядає за санітарним становищем сел. У виселенців, що повернули, ніякої реквізиції не роблять, але у населення, яке остало инодї доводить ся реквізувати потрібні річи, за що платять гроші. Тепер через Ковель щоденно переходить 2500 людей. Виселенці сміло можуть вертати у Холмщину, бо тут вони зустрінуть допомогу властей. Кореспондент оглядав табор в Ковлі, приміщений в бараках військового часу. Табор поділено на відділи мужеські, жіночі й окремі відділи для семейних.

За Холмщину — Крим? „Köln. Volksztg.“ доносить, що німецька дипломатія обговорювала з українським президентом міністрів Лизогубом можливість прилучення Криму до України тільки в такім випадку, якщо Україна згодить ся на прилученне Холмщини до Польського Королівства.

Проти польських терористів. З Люблина доносять: В половині вересня в Замостю відбудеть ся судовий процес проти 64 членів польської військової організації. Обжаловано їх о злочин публичного насильства і заворушення. Загально відомо, що члени сеї організації найбільше тероризують українське населенне Холмщини, щоби зробити з нього „добрих Поляків“.

Кооперативні школи. На установчих зборах українського центрального кооперативного комітету в Кїві ухвалено дня 3. вересня доручити раді комітету негайно приступити до опрацьовання проєкту організації учебно-наукової інституції з тим, аби весною 1919 року такий інститут почав свою наукову діяльність. Таким чином матимемо в Кїві власну вищу кооперативну школу.

На підставі статуту, затвердженого міністром народньої освіти Н. Василенком, кийвський кредитовий союз кооперативних установ відкриває 1 жовтня с. р. кооперативну школу в пам'ять 50-ліття української кооперації.

Навчання української мови, літератури, історії й географії в російських середніх школах на Україні заведено окремим законом, ухваленим Радою міністрів, як обовязкових предметів від початку 1918/19 шкільного року. В § 1 закона сказано, що по всіх середніх хлопячих і дівочих загальноосвітніх, професійних, комерційних і инших школах, учительських семінаріях та інститутах, а також духовних семінаріях обовязково викладаєть ся українська мова й література, задля чого визначаєть ся не менше 3 години тижнево в перших 5 класах, а в 2 останніх класах не менше 2 години, та географія і історія України, для яких мають бути призначені не менше як по 2 год. тижнево в 2 останніх класах кожної школи.

Делегація Січових Стрільців у Гетьмана. В суботу, 31. серпня, пан Гетьман прийняв делегацію від полку Січових Стрільців у складі полковника Коновальця, старшин Кучабського, Матчака, Мелника. Устами сих старшин склали Січові Стрільці на руки пана Гетьмана заяву, що вони всі готові послужити Українській Державі, не жаліючи для неї нічого, що вони свідомі своїх обов'язків, які тепер приймають на себе, впевнені в сьому, що завдання свої виконують і надій на них покладаних, не заведуть.

Відповідаючи на се пан Гетьман сказав, що справу організації полку Січових Стрільців він вважає дуже важливою, так як він сподівається, що сей полк буде одною з перших справжніх, збройних, вповні бездатних одиниць, на які буде можна напевно покладатись, що його дуже тішить праця біля утворення сього полку, який так готовий служити Україні й так щиро отверто звертаєть ся до нього з сею заявою.

В дальшій, довшій розмові пан Гетьман дуже зацікавив ся цілою низкою питань, зв'язаних зі справою полку, піднесених делегатами і висловив побажання, щоби полк як найскорше скінчив свою підготовчо-організаційну роботу, та як найширше розвернув ся і розпочав свою плідотворну працю біля зміцнення основ Української Держави.

Між иншим пан Гетьман підкреслив, що він дуже уважно ставить ся до долі Українців-Галичан на Україні. Йому добре відомо, як дорогі для них ідеї Української Державности й незалежности, скільки терпіння і турбот перенесли вони за сі свої мрії, як дружно й одноставно вони ставали зі зброєю в руках в її обороні, не жаліючи крові й життя. Сих взнеслих почувань і змагань, він не може не оцінити і він приложити всіх своїх старань, щоби всі Галичани змогли й надаліше лишитись тут на Україні, де їхні сили і здібности так потрібні і їхнє співробітництво при державному будіванню так цінне.

Шведський консуль в Києві. „Робітнича Газета“ доносить: Нас повідомляють, що незабаром у Київ має бути призначений шведський генеральний консуль.

Заборона чорносотенних демонстрацій. „Робітнича Газета“ доносить: До міністерства внутрішніх справ надходять відомості, що в ресторанах раз-у-раз улаштовують ся демонстрації проти державного устрою України. По бажанню відвідувачів ресторанів оркестри грають монархістичні російські пісні, при чім присутні вислухують пісень настоячки, часом вкінці додають відповідні вигуки. З приводу сего міністер внутрішніх справ видав такий наказ: 1. Учасників таких демонстрацій задержувати, виправляти в Московщину, щоб вони там з честю могли на ділі, а не при ресторанных гулянках, виявити свою відданність дорогим для них політичним ідеям. 2. Господарів льокалів і дирігентів оркестри притягати до відповідальности за участь у демонстрації проти держави.

З біографії українського міністра внутрішніх справ І. Кістяковського. „Посльднія Новости“ подають отсю замітку про І. О. Кістяковського: Новоназначений міністер внутрішніх справ І. А. Кістяковський походить з української родини. Батько його відомий професор київського університета А. Ф. Кістяковський брав живу участь в розвитку українського національного самопізнання, був членом багатьох українських товариств і якийсь час був секретарем українського журналу „Основа“. Він зрік ся вигідної професорської посади в Петербурзі і до кінця життя оставав в Києві. Мати Ігоря Олександровича була також Українкою і доводила ся двоюрідною сестрою українського поета і етнографа П. П. Чужбинського. І. О. Кістяковський родив ся в Києві в році 1876. Діточий та молодецький вік прожив під впливами таких українських діячів, як Антонович, Науменко і ин. Науку побирав в Києві в 2-ій гімназії і в київській університеті на правничім відділі. За роботу над римським правом одержав золоту медаль. По скінченню університету він поїхав в Німеччину, де працював

через три роки над питаннями цивільного і римського права і вивчив всі приписи німецького права. Житте його в Німеччині полишило глибокий слід в його поглядах на світ і зробило його горячим приклонником німецької культури. По повороті в Київ зложив на тамошнім університеті іспит і був назначений приватним доцентом київського університету, де викладав римське право. В 1903 р. переселив ся в Москву і вступив в ряди московської адвокатури, де в короткім часі здобув собі першорядне місце. Практична діяльність адвоката дала Кістяковському спромогу вивчити основно адміністратійне, а головно фінансове право. Одначе практична діяльність не відірвала його від науки, якої він не покидав. В характері приватного доцента на університеті в Москві читав він на правничім відділі лекції про цивільний процес, але по відомім нападі Кассо на московську професуру в 1910 р., він покинув університет разом з иншими професорами і став приватним доцентом в московсьім комерційнім інституті, якого був одним з дійсних оснудателів. В інституті викладав Кістяковський про банкові діла. Проживаючи в Москві, живо інтересував ся українським рухом і брав діяльну участь у видаванню „Української Житни“. В кадецькій партії, до якої він свого часу належав, проводив ідеї федералізму, а в українських кругах попирав погляди Драгоманова в справі національних питань. За часів нового правительства вибрано Кістяковського сего року в маю державним секретарем. Йому доводило ся багато працювати: організував Державну канцелярію, брав участь в засіданню міністрів. Рівночасно він був і є нині товаришем председателя мирової делегації у виготовленню мирових умовин з Росією. Недавно призначено Кістяковського на міністра внутрішніх справ.

**Купуйте добрі й гарні видання
УЧИТЕЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ в Коломії.**

1. Вибір нарисів і новель Стефаника, Семанюка, Мартовича	К. 1.60
2. Вибір казок народніх, Драгоманова, Франка	„ 1.60
3. Дж. Гам. Фолькльор	„ 1.60
4. Ів. Левицький. Побіда Хмельницького під Збаражем	„ —.20
5. Макогон. Проти фії. Новелі	„ —.40
6. „ Учительські гаразди. Нариси	„ —.40
7. Приймак. Поезії	„ —.80
8. Селянський. Польська школа в московсьім армі	„ —.30
9. „ Ясне сонічко України. Істор. повість	„ —.30
10. М. Сл. У зарані слави. З княжих часів	„ —.30
11. Л. Толстой. Думки про народне образование	„ —.40
12. 350 загадок молодим і старим на забаву	„ —.40
13. Учительський альманах	„ 4.—
14. Ів. Франко. Вибір поезій	„ 1.60
15. „ В поті чола	„ 1.60
16. Хлопська доля. Оповід. Стефаника, Семанюка	„ —.10
17. Т. Шевченко. Гайдамаки	„ —.80
18. „ Історичні поеми	„ —.50

Замовляти в адміністрації „Вістника“: Wistnyk, Wien, VIII, Josefstädterstraße 79.

В адміністрації „Вістника“ можна набути:
12 малюнків Сергія Васильківського „ 2.00

Зміст: Треба порядок зробити. — І. стрілецько-козацька дивізія. — На марінесі додаткового договору між Німеччиною і Совітською Республікою. — Південні Славяни. — Гостина німецьких професорів в Києві. — М. Грушевський. Як творилась Українська Держава. — На сході і заході. — Вісти.